

O I S O V I N Y

Nepostradatelný informační a inspirační zdroj pracovníků býv. OIS

Pravicový, liberálně-konzervativní chem.inž. občasník. Založeno r. 1996

Slovo úvodem

Astronomické jaro letos začne v pátek 20. března v 15:46 středoevropského času. Slunce vstupuje do znamení Berana a den i noc jsou přibližně stejně dlouhé. To meteorologové mají jaro už od 1. března. Tak doufáme, že i nám ho počasí dopřeje brzy. Nebo se bude řídit příslovím *březen, za kamna vlezem?* Já už se tedy těším na jaro. Nové svěží květy, hřejivé sluneční paprsky, pak i mladá zeleň. To každoroční znovuzrození přírody je nakažlivé. Jistě povzbudí i mé staré tělo.

Motto

„Chytrý člověk vyřeší problém. Moudrý člověk se mu vyhne.“ *A. Einstein*

Z citátů, reklam, inzerátů a...

„Opakování je matka moudrosti. Od určitého věku však již sestra senility.“

„Za pravdu je různá sazba – jednou pomník, jindy vazba.“ *Jiří Záček*

„Snažme se žít tak, aby naši smrti litoval i majitel pohřební služby.“ *Mark Twain*

„Je věk, ve kterém žena musí být krásná, aby byla milována. A pak přijde věk, kdy musí být milována, aby byla krásná.“ *Françoise Sagan*

„Láska je neustálý boj – zpočátku o ženu a nakonec se ženou.“

„Je-li něco v životě příjemného, je to buď nezákonné, nemravné nebo to jde na tloušťku.“

Víte, že?

- Záření absorbované zemským povrchem je zpět vyzařováno jako infračervené (tepelné) záření. Toto záření je částečně pohlcováno vodní parou a oxidem uhličitým a způsobuje ohřívání atmosféry (přibližně z 85 % a 15 % ohřívá atmosféru dopadající sluneční záření). Pohlcování tepla atmosférou závisí na obsahu vodní páry a oxidu uhličitého ve vzduchu a na oblačnosti. Té vodní páry je řádově víc.
- Posloucháte v radiu *Meteor*? Vždy v sobotu v 8:05 na ČRo Dvojka. Je to velmi zajímavé. Na webu ČRo <https://1url.cz/BJnQp> si ho můžete na PC či mobilu pustit i zpětně.
- Letos na jaře by se měla opět vydat lidská posádka k Měsíci. V rámci mise Artemis 2 kosmická loď Orion se čtyřmi lidmi na palubě jen obletí Měsíc během desetidenní mise.

Zajímavé úlohy

Alice odečetla dvě dvojciferná čísla. Potom dvě čísla zamalovala (?): $73 - 2? = 25$ Najděte součet čísel na zamalovaných polích. *z netu*

Svět není lineární

V našem životě hraje velkou roli přímá či nepřímá úměra. Jsme na ni zvyklí a od mala připravovaní. Když jeden dělník vykope za hodinu tři metry kanálu, kolik jich vykopou za hodinu čtyři dělníci? Je to pohodlné a přímka je krásný a jednoduchý geometrický útvar. Ale v reálném světě je spíše výjimečný. Tam je vše zahnuté, vypouklé, vydaté s maximy a minimy, fraktální. Krivolaký je i svět lidské společnosti a rozhodně to tam není přímočaré tak, jak by se nám to líbilo. Ti čtyři dělníci u kanálu se často domluví a místo kopání odejdou do hospody nebo nechají kopat jen jednoho. Svět je nelineární a to znamená, že se tam může

přihodit cokoliv, nezávisle na tom, co bylo před tím. Po letech zdraví náhle onemocníte, syn začne brát drogy nebo ho vyhodí ze školy. Takovým událostem se říká černé labutě a historie je jich plná.

Nádherný příklad uvádí na Psu pan David Floryk: *Běžný americký krocan žije na farmě dva roky a jeho pán mu denně přináší vodu a zrní. Krocan by na základě svých minulých zkušeností mohl usoudit, že to tak bude i v budoucnu a že žádné nebezpečí mu od farmáře nehrozí. Pak se ale přiblíží Den dikuvzdání a krocan – proti všemu svému očekávání – končí v mrazicím boxu a posléze v troubě. Jak se to jen mohlo stát? Vždyť tomu nic nenasvědčovalo, vždyť všechno šlo tak krásně! Z pohledu řezníka ovšem šlo o jev naprosto očekávaný a nikterak překvapivý – vždyť to dělal všechno právě jen s tímto jediným cílem! Krocan zkrátka příliš spoléhal na minulá „data“ a nechal v potaz, že je součástí jakéhosi „většího příběhu“.*

Do běhu světa a svého života máme jen omezený vhled, nejsme jeho architekti, ač si to často myslíme a přejeme, ale jen ho vždy zpětně hodnotíme a vysvětlujeme. Proto býváme tak často překvapováni. Proto vznikají, konflikty, války, a proto i věda zvládá spolehlivou předpověď počasí jen na pár dní. Člověk podvědomě touží, aby svět byl transparentní, spravedlivý, předvídatelný, aby mu rozuměl. Aby klima bylo stále a aby pokrok stále pokračoval a usnadňoval život.

Na to jsme však ve špatném vesmíru. Ten náš se neustále mění, vybuchuje a život podléhá zákonům darwinizmu. Co platilo včera, nemusí platit zítra a kdo se nepřizpůsobí, zaniká. Z džungle dravých zvířat jsme se vymanili, ale z džungle společnosti to nejde. Na to jsme příliš jeho základní součástí. Slabost je ohrožující vlastností a humanismus je často jen pozlátka, za kterým se silní hráči maskují.

Nelineární funkce mají tu vlastnost, že po zdánlivě klidném průběhu mohou vyrazit směrem ke kladným či záporným extrémům. Předpovídat je můžeme jen na malém intervalu pomocí trendů (derivací). A stejné to je s naší budoucností. Má mnoho náhodných a chaotických rysů. Řadu přírodních jevů jsme se naučili předvídat (počítat) díky tomu, že jsme poznali jejich zákony. U těch společenských je to díky složitosti a nahodilosti mnohem obtížnější a sotva se to někdy podaří. Svět je příliš složitý na to, abychom ho dovedli chápat a rozumět mu ve všech jeho hlavních souvislostech.

A možná, že právě v tom je jedinečnost a kouzlo života. V tajemnosti, kterou nikdy nemůžeme zcela poznat a která nás překvapuje a vzrušuje. Tak si ji užijeme, protože může kdykoliv skončit.

Poslové jara

V březnu nás už obvykle potěší pohled na první květy jara. Začínají kvést hlavně první jarní byliny, cibuloviny a několik keřů. Patří sem podběl, devětsíl, bledule, ladoňky, krokusy, jaterník, dřín a další druhy, které se objevují hned po zimě. Doplnují je dymnivky, petrklíče. V zahradách pak krokusy a narcisky. Také některé dřeviny začínají kvést velmi brzy (dřín, líska, olše, javor klen, bříza) a způsobují alergické obtíže. Přesto květy k jaru patří a jsou neklamnou známkou toho, že se příroda po zimě probudila k novému životnímu cyklu.

Co uvidíme na obloze?

V březnu 2026 nás čeká skvělá podívaná: kolem jarní rovnodennosti (20. 3.) budou ideální podmínky pro pozorování zvěřetnickového světla, protože Měsíc bude v novu a nebude rušit. Navíc se v den rovnodennosti nízko nad západním obzorem odehraje krásné setkání jasné Venuše a úzkého měsíčního srpku, které doplní popelavý svit Měsíce. Navíc v polovině března budeme vyhlížet blízké setkání (konjunkci) Venuše se Saturnem. Hostina nás ovšem čeká až v srpnu: ve středu 12. srpna 2026 se nad Českem a Slovenskem

odehraje částečné zatmění Slunce. Jde o první úplné zatmění Slunce pozorovatelné i z Evropy od roku 1999, o nejvýraznější částečné zatmění Slunce pozorovatelné ze střední Evropy až do 2075 a také nejbližší položené úplně zatmění Slunce k Česku a Slovensku do roku 2081. Na území Česka a Slovenska bude viditelné večer při západu Slunce. Při největším zákrytu bude Měsíc zakrývat více jak 86 procent slunečního disku (jih a západ Čech). *dle netu*

Nekorektní přirovnání

Ječela, až padalo listí.

Bylo to o prsa korejské ženy.

Jeho dech by srazil supa z fekálního vozu.

Byl hloupý jak knoflík vedle zipu.

Usmál se, až mu uši utekly za hlavu.

Byla nenápadná jak tarantule na šlehačkovém dortu.

Byl votravnej jak svítiplyn.

Letopis o sloviach svatých, kterak v ústech lidu všedniem učiněna byla

V jméno Páně počíná se tento letopis, jenž vypravuje, kterak slova svatá, ježto v modlitbách a zpěvích dávno zněla, v řeči lidu prostého jinak obrácena sú.

I stalo se v oněch dnech, že archanděl Gabriel, jenž drží stráž nad knihami nebeskými, otevřel knihu stížností, v níž psáno jest mnohé reptání a bédování. A když tak listoval, povzdechl sobě a řekl:

„Hergot... Ježíši Kriste...“

A hle — sotva to pronesl, otevřela se brána světla a vstúpil Pán Ježíš, maje tvář jasnou a krok tichý jako rosa jitřní. I pravil:

„Kdo mne volá? Neb snadť jest někdo v nouzi veliké?“

Gabriel, jenž se zastyděl jako pacholík přistižený při krádeži ořechů, pravil:

„Pane milostivý, lidé dole na zemi volají tvé jméno často, avšak ne tak, jak by se slušelo. Ne v modlitbě, ale když chléb jim padne na zem mastnou stranu, anebo když železná truhla, jíž říkají kompjútr, začne se sama obnovovati v čas nejméně vhodný.“

Ježíš vzal knihu a četl, kroutil hlavu a pravil:

„Toť věru podivné. A proč volají i Hergota?“

Tu ozval se v koutě kašel, jako když starý mnich odhrnuje prach z misálu. A z obláčku vystúpil muž šedivý, důstojný, jen poněkud unavený. I pravil:

„Jáť jsem Hergot, dříve Herr Gott jmenován. Ale jazyk lidu mne tak dlouho ohlodával, až zbylo toliko toto krátké, úderné zvolání.“

Gabriel dodal:

„Lidé tě volají, když se praští do palce u nohy. A toť, jak známo, děje se častěji než zázraky.“

Hergot povzdechl:

„Jsem tedy obětí vlastní slávy.“

Ježíš se zamyslel a pravil:

„Snadť jest to znamenie, že nás lidé mají stále v paměti. Neb člověk v nouzi volá to, co mu nejbližší jest v srdci i na jazyku.“

Gabriel zaklapl knihu a otázal se:

„Tedy nehněváte se, že slova svatá v ústech lidu nadávkami učiněna sú?“

Ježíš pokrčil rameny:

„Pokud mne nevolají při hádkách na tržišti jménem internet, nechť jest tomu tak.“

A Hergot dodal:

„A kdyby lidé zatoužili po novotě, mohu jim dáti nové zvolání: Ajchmarián! Toť slovo, jež by se mohlo ujmúti.“

I bylo v nebesích rozhodnuto, že jazyk lidu jest jako řeka: teče, kudy chce, a co do ní padne, to obrousí. Slova svatá zůstala, avšak šat svůj změnila, aby lidu slůžila v trampotách i veselí.

A dole na zemi? Tam právě jeden člověk zakopl o schod a zvolal:

„Hergot, to to bolelo!“

A ten nahoře se pousmál, neb věděl, že jest stále v oběhu.

Březen v naší historii

1. března 1785 – Naměřena nejnižší teplota v pražském Klementinu –27,6 °C
2. března 1835 – nástup císaře Ferdinanda I. Dobrotivého na rakouský trůn
6. března 1645 – Třicetiletá válka a bitva u Jankova
8. března – Karel IV. založil Nové Město pražské
11. března 1956 – Česká televize začala vysílat Branky, body, vteřiny
12. března 1999 – vstup České republiky do NATO
14. března 1939 – Vyhlášení Slovenského štátu, Tiso
16. března 1939 – Zavedení jízdy vpravo v ČSR
18. března 981 – V Libici umírá první známý Slavníkovec, kníže Slavník
20. března 1393 – smrt sv. Jana Nepomuckého
26. března 1775 – potlačení povstání sedláků u Chlumce
28. března 1848 – Vydán císařský patent o zrušení roboty od 31.3.1849 pro Čechy a Moravu; 1969 – Nepokoje v mnoha městech po vítězství Československa nad SSSR 4:3 hokejovém utkání na mistrovství světa (Aeroflot)
29. března 1896 – První fotbalové derby Sparta-Slavia na Císařské louce (0:0)
31. března 1901 – premiéra Dvořákovy opery Rusalka
- březen 1919 – Měnová odluka od Rakouska; okolkování bankovek

Cykly, které nás řídí: proč se lidské dějiny houpou jako kyvadlo

Když se člověk zadívá na noční oblohu, může mít pocit, že vesmír je majestátní, klidný a neměnný. Jenže to je jen iluze způsobená tím, že naše oči nestihají sledovat kosmické tempo. Ve skutečnosti se tam nahoře všechno točí, krouží, pulzuje, expanduje, kolabuje a zase znovu vzniká. Jen v trochu jiném časovém měřítku. Vesmír je jeden velký orchestr cyklů – a my jsme jeho součástí.

A protože i příroda má ráda opakování, rytmus a návraty, není divu, že cykličnost pronikla také do lidských dějin a vývoje společnosti. Stačí se podívat na jakoukoli epochu: po období rozkvětu přichází úpadek, po úpadku obnova, po obnově zase krize. A tak pořád dokola. Jako kdyby někdo nahoře listoval dějinami tam a zpátky a říkal si: „Tak, teď by to chtělo trochu dramatu... a teď zas trochu prosperity.“

Historie jako sinusovka

Historici se občas tváří, že dějiny jsou lineární – že jdeme kupředu, od primitivních počátků k osvícené budoucnosti. Jenže když se podíváme blíže, připomíná to spíš sinusovku než šipku. Vzestup a pád říší, ekonomické cykly, kulturní renesance a následné stagnace, politické uvolnění a pak zase utažení šroubů – to všechno se opakuje s až podezřelou pravidelností. Římané si mysleli, že jejich impérium bude věčné. O tisíc let později si to mysleli Byzantinci. O dalších pár století později Britové. I Hitler a Stalin. A dnes? Dnes si to myslí každý, kdo má zrovna pocit, že jeho civilizace stojí na vrcholu. Jenže vrchol je ze své podstaty místem, odkud se dá jít už jen dolů.

To ale není důvod k pesimismu. Naopak – je to připomínka, že úpadek není konec, ale jen další fáze cyklu. Po noci přichází den, po zimě jaro, po krizi inovace.

Proč se to děje? Protože jsme lidé

Cykličnost v dějinách není způsobena nějakým tajemným kosmickým zákonem. Je to prostě: lidé mají tendenci opakovat stejné chyby, protože jsou... lidmi. Když se daří, usneme na vavřínech. Když se nedaří, začneme být kreativní. Když je mír, zapomeneme, proč byl tak důležitý. Když přijde konflikt, vzpomeneme si. Společnosti se vyvíjejí podobně jako jednotlivci. Mají své dětství (chaos a hledání identity), dospívání (bouřlivé experimenty), dospělost (stabilita a produktivita) a stáří (únava materiálu). A pak – pokud mají štěstí – přichází znovuzrození, nová energie, nový směr a nové nápady.

Co nám to všechno říká?

1. Nic netrvá věčně – ani dobré, ani špatné

Když se daří, je dobré si připomenout, že to není samozřejmost. A když se nedaří, je dobré si připomenout, že to taky není věčné. Cykly jsou uklidňující v tom, že žádná fáze není definitivní.

2. Krize nejsou selhání, ale příležitosti

Historie ukazuje, že největší inovace, reformy a kulturní skoky přicházejí právě po těžkých obdobích. Krize je restart, který nás nutí přehodnotit, co už dlouho nefungovalo.

3. Stabilita je krásná, ale nebezpečná

Dlouhá období prosperity často vedou k samolibosti. A samolibost je předzvěstí pádu. Je dobré si občas připomenout, že i když je klid, je potřeba udržovat bdělost, přemýšlet a nepřestávat tvořit.

4. Každá generace si myslí, že je výjimkou – a každá se mýlí

„Tentokrát je to jiné,“ říká se v ekonomii. A pokaždé se ukáže, že není. Dějiny se neopakují přesně, ale rýmují se. A kdo zná jejich rytmus, není překvapený, když se melodie vrátí.

5. Cykly nejsou osud – jsou mapou

To nejdůležitější: cykličnost není předurčení. Je to jen vzorec, který nám může pomoci lépe se orientovat. Když víme, že se věci houpou nahoru a dolů, můžeme se na to připravit. Můžeme posilovat, když jsme nahoře, a neztrácet naději, když jsme dole.

Závěrem: kyvadlo se nezastaví, ale můžeme s ním tančit

Vesmír se točí, příroda se mění, dějiny se vlní. A my jsme součástí toho velkého rytmu. Nemůžeme zastavit cykly, ale můžeme se naučit je číst. Můžeme se naučit využít jejich energii, místo abychom se jí bránili.

A možná je to nakonec dobrá zpráva. Protože kdyby svět byl statický, byl by nudný. Díky cyklům máme příběhy, výzvy, vítězství i lekce. A hlavně – máme naději, že i když je zrovna tma, někde za horizontem už začíná svítat.

Infekcí bude letos víc, vracejí se staré a hrozí i nové nemoci

Zatímco po roce 1989 z nemocnic mizela infekční lůžka, z původních pěti tisíc jich zůstalo asi 1 100, teď by se jich hodilo víc. Nakažlivých onemocnění evidujeme za loňský rok okolo 150 tisíc. A to jsou jen počty pacientů, které postihla některá z 52 sledovaných infekcí podléhajících povinnému hlášení. I když se situace zlepšuje a covidu ubývá, nezmizel. Naopak, mezi nákazami Čechů stále dominuje. Přibývá bakterií odolných vůči antibiotikům a najít nové léky není snadné. Mohou se také objevit toxičtější kmeny bakterií, které se nyní běžně vyskytují v populaci. Problém také je, že ještě předtím, než se nové antibiotikum dostane z laboratoří, jsou už bakterie proti němu odolné. Jakmile totiž rezistence jednou vznikne, mikroorganismy jsou schopny si ji rychle předávat. Tropických nemocí, si Češi přivážejí z ciziny čím dál víc. K největším strašákům do budoucna patří ptací chřipka. Pokud zmutuje tak, že bude přenosná z člověka na člověka, hrozí velká epidemie. S oteplováním klimatu můžeme očekávat i nemoci přenášené komáry, které byly dříve typické jen pro tropické či subtropické oblasti. Nakažený hmyz se postupně stěhuje severněji. Je jen otázkou času, kdy se objeví také u nás.

z netu

Líbání může být staré až 22 milionů let

Polibky si nejspíš vyměňovali už dávní předkové lidí. Líbali jsme se i s našimi blízkými příbuznými, neandrtálci. Ačkoliv se líbání zjevně vyvinulo za nějakým konkrétním účelem, biologové si nejsou jistí, jaký účel to byl. V lidské historii pochází nejstarší zmínky o něm už z časů Mezopotámie nebo Egypta. Dají se vystopovat až do doby před čtyřmi a půl tisíci let. Líbání zvyšuje totiž riziko přenosu nejrůznějších infekcí. Přírodní výběr by měl působit proti němu. V historii našeho druhu to však zřejmě bylo opačně. Poměrně oblíbená je teorie, že se líbání vyvinulo ze vzájemné péče o srst, často označované jako viskání nebo i anglickým slovem grooming. S lidskou ztrátou srsti problém s cizopasnými z velké části odpadl. Viskání však bylo dál potřeba jako prostředek udržování vztahů ve skupině. Podle Lameiry se z něj proto dochovala jen jeho závěrečná část.

z netu

I jazyk se umaže

Vlivem okolních prostředí dochází ke kontaminaci našeho českého jazyka. Nejstaršími a nejhlubšími vrstvami jsou germanizmy, které často už ani nevnímáme (šlus, flek, štempl, šajn, hajzl). Rusizmy se do češtiny neintegrovaly přirozeně, ale byly vnucovány školstvím, tiskem a úřady (soudruh, pionýr, kolchoz, rajón, družba, úderník, dača, bábuška, komandýr, vodka). Naštěstí po roce 1989 většina z nich rychle

vymizela. Technologická a kulturní dominance angličtiny, internet, IT, AI a popkultura nám přináší anglicizmy (vlastně většinou amerikanizmy). Každý už zná – like, song, post, scrollovat, printscreen, meeting, deadline, feedback, server, router, update, bug. Zvláště mladí si v tom libují. „Tohle musím updatnout.“ nebo – „Můžeš mě followovat?“ Skončí to tak, že se nakonec vyšlechtí jen jeden nebo několik jazyků, jak bude globalizace pokračovat?

Venezuelská ropa

Venezuela má údajně největší zásoby ropy na světě. Jenomže je jiná a těžší než ta na Středním východě. Připomíná spíše řídký sirup, venezuelská ropa z Orinockého pásu má blíže k tekutému asfaltu nebo dehtu. Ropa neproteče potrubím, a aby se dala přepravovat, musí se buď zahřívát, anebo ředit. Například benzinem, petrolejem nebo naftou. Které ale musí Venezuela často draze dovážet. Uměle se z ní tedy dělá „ta lehká“. Zpracování venezuelské ropy je v roce 2026 o 15–25 % dražší než u konvenční ropy kvůli nutnosti ohřevu nebo ředění pro transport a složitějšímu odstraňování síry. Je ideální pro výrobu nafty a špičkového asfaltu. V době, kdy mnoho zemí, například Německo, chce masivně investovat do obnovy infrastruktury, je tato ropa klíčovou surovinou pro silnice a dálnice. Až se objeví na trhu, jistě dojde k poklesu cen.

dle netu

Vlastnost	Venezuelská ropa	Arabská ropa
Hustota (API)	Těžká až extra těžká (typicky 8–10° API). Připomíná polotuhý dehet.	Lehká až střední (typicky 30–34° API a více). Čirá kapalina.
Obsah síry	Vysoký ("kyselá"); často přesahuje 3–4 %. Podíl V a Ni.	Nízký až střední; často pod 1–2 % (některé druhy jsou "sladké").
Výtěžnost paliv	Obsahuje velmi málo přirozených frakcí benzínu a nafty; vyžaduje nákladné "štěpení" (cracking).	Obsahuje až 85 % přirozených frakcí vhodných pro přímou destilaci na benzín a naftu.

Stojí za přečtení

Pár odkazů na články, co zaujaly:

Vzácné dědictví od lovců a sběračů:

<https://1url.cz/cJnQH>

Dvojníků bude přibývat: <https://1url.cz/KJnU9>

Naše nejzákeřnější houba: <https://1url.cz/PJxgg>

Může mít AI duševní poruchu? <https://1url.cz/9JAjO>

Řešení úlohy: Pokud je druhá číslice u menšence 3 a ve výsledku 5: hledám číslici, jejíž hodnota, když odečtu od jakéhokoli čísla končící trojkou, dostanu číslo končící pětkou. Hledanou druhou číslici menšitele je 8. Hledáme tedy číslo, tak aby platilo $?3 - 28 = 25$. První číslici u menšence pak musí být 5.

$25 + 28 = 53$ Součet čísel na zamalovaných polích v zadání je tedy roven 13.

A slovo závěrem

Doufejme, že to nehorší ze zimy už máme za sebou a že se to nebude snažit protahovat. Naši ekonomice se také docela daří, tak už jen ukončit tu válku na Ukrajině a Green Deal by se mohl svést sní. Obnovit konkurenceschopnost Evropy. Úplně stačí, že se zase budeme muset chvíli věnovat obraně. A hlavně se přestat hádat a zkusit táhnout za jeden provaz ve prospěch Česka. To bych ale asi chtěl moc.